

נדה מז

משה שווערד

1. שו"ע אורח חיים - סימן קצט

(י) קטן שהגיע לעונת הפעוטות ויודע למי מברכין, מזמנין עליו ומצטרף בין לשלשה בין לעשרה: הגה - וי"א דאין מצטרפין אותו כלל עד שיהא בן שלש עשרה שנה דאז מחזקינן ליה כגדול שהביא ב' שערות (הרא"ש והמרדכי פ' ג' שאכלו וטור) וכן נוהגין ואין לשנות; וחרש ושוטה אם מכוונים ומבינים מצטרפין לזמון, אע"פ שאין החרש שומע הברכה (מהרי"ל):

2. משנה ברורה סימן קצט

(כז) דאז מחזקינן וכו' - דאמרינן כיון שהגיע לכלל שנים מסתמא כבר הביא שתי שערות וא"צ בדיקה אחר זה (טו) אבל אם בדקוהו ונמצא שאין בו שתי שערות לא מצרפינן ליה לזימון. וכל אלו הדעות הוא רק לענין צירוף שיהיה מצטרף לשלשה ולעשרה (טז) אבל שיהיה הוא המזמן ויוציא אחרים (יז) בבהמ"ז לכו"ע אינו מוציא עד שיהיה בן י"ג שנה ויום אחד ויודע שהביא שתי שערות שבהמ"ז הוא מן התורה ובשל תורה אין סומכין על חזקה זו דמסתמא הביא (יח) מיהו אם המזמן אינו אומר כי אם נברך וכל בהמ"ז מברך כ"א ואחד לעצמו כמנהגנו [וכמבואר בסימן קפ"ג ס"ז] לית לן בה דכיון שהוא בן י"ג שנה סמכינן (יט) בזה על חזקה:

3. ביאור הלכה סימן רעא

... ודע עוד דאם הוא נער בן י"ג שנה אף דכתב המ"א דלא חשבינן ליה כגדול כיון שאין יודע לנו שהביא שתי שערות מ"מ אם האיש כבר התפלל נראה דיכול הנער להוציא מכת ס"ס אחד דשמא הביא שתי שערות ועוד דפן יצא האיש בתפלה דאף לפי סברתנו דחוששין שמא לא כוון לצאת ועוד שארי טעמים הנ"ל מידי ספיקא לא נפקא:

4. דף על הדף נדה דף מז עמוד א

בגמ': שהרי שבא שכבשו ושבע שחלקו כו' ולא נתחייבו במעשה.

וכתב רש"י ד"ה (ולא) שקודם כיבוש וישוב לא נתחייבו בתרו"מ כיון דעדיין לא נתחלקה א"י לשבטים, והק' הגאון בעל החלקת יואב (בהגהותיו על המנ"ח ע' רפ"ד) דאם כן ירושלים שלא נתחלקה לשבטים, כמבואר בב"ק (פ"ע"ב) שלכן אינה מביאה עגלה ערופה ועוד דינים, א"כ גם מתרומה ומעשרות תהי' פטורה, דהו"ל כקודם כיבוש וחילוק.

וכתב שמצא כן באמת בס' אבי הנחל (דרוש כ"ד בהג"ה) שנקט כן לדינא.

5. ספר החינוך - מצוה שפה - מצות חלה

ונוהגת בזכרים ונקבות, בארץ ישראל בלבד מדאורייתא, שנאמר באכלכם מלחם הארץ. ודוקא בזמן שכל ישראל שם, כלומר רובם, שנאמר בבואכם, ובא הפירוש על זה [כתובות כ"ה ע"א] בביאת כולכם ולא בביאת מקצתכם. ומדברי סופרים להפריש חלה בחוצה לארץ, כדי שלא תשתכח תורת חלה מישראל. ומפני שאין החיוב בה אלא שלא תשתכח מישראל, נהגו להקל בה בענין שאין מפרישין מעיסה גדולה אלא כזית, ומשליכין אותה באש ואינה נאכלת לשום כהן או גדול. ושמעתי שיש מקומות שנהגו להפריש הלה גדולה כשיעור שנתנו לנו חכמים בה, ונותנין אותה לכהן קטן שאין טומאה יוצאת עליו מגופו או לכהנת קטנה שעדיין לא ראתה, ואפילו לכהן גדול שטבל לקריו או לזיבתו נותנין אותה, ואף על פי שהוא טמא מת נהגו להאכילה לו באותן מקומות. ...

6. חדושי הרשב"א על מסכת גיטין דף לו/א

והא דאמר אביי בשביעית בזמן הזה. פי' בזמן בית שני, דאף בימי הלל לא היתה השביעית נוהגת דבר תורה לפי שלא היה היובל נוהג, דמשעה שגלו שבט ראובן וגד בטלו היובלות דלא היו כל יושביה עליה, ועוד שהיו מעורבבין שבט יהודה בכנימין ושבט בנימין ביהודה, והתורה אמרה (ויקרא כה, ו) לכל יושביה שיהו יושביה יושבין כתקנו איש על מקומו, והיינו דאמרינן בערכין (לב. ב) בסופו מנו יובלין לקדש שמטין, דאלמא בבית שני לא היה היובל נוהג, ושמטין לא נהגו אלא מדרבנן וכו', וכן פרש"י ז"ל...

7. ספר שערים מצויינים בהלכה

ועי' בחזו"א (שביעית סי' כ"ה) דאף אם ישובו רוב ישראל קודם הגאולה העתידה, לא יתחייבו מה"ת בחלה, שאין קידוש אלא ע"י מלך או נביא, ומיהו אפשר כיון דבביאה תלה רחמנא, א"צ מלך ונביא [אבל לגבי תרומה אם ישובו רוב ישראל תחזור חיוב תרומה מה"ת, וכמו שפירש בכס"מ (תרומות פ"א הכ"ו) בדברי הרמב"ם].

8. תוספות מסכת נדה דף מז עמוד א

אתי דימוע דרבנן ומפקע חלה דרבנן - מכאן מביא ריב"א ראייה דתרומה בטלה ברוב דאורייתא והא דדרשינן בסיפרא מאת מקדשו ממנו דעולה בק"א אסמכתא בעלמא הוא וכן הא דקאמר התם דערלה וכלאי הכרם דכפל איסורו ליאסר בהנאה כפל בעלייתו שצריך אחד ומאתים ומיהו ראייה דהכא יש לדחות דלעולם מדאורייתא הכל נאסר לזרים מטעם תערובת התרומה שאינה ניכר אבל מה שגם החולין נחשבו כתרומה ליפטר מן החלה כאילו הכל תרומה זה אינו אלא מדרבנן ומיהו יש להביא ראייה גבי נפלו אגוזים ונתפצעו בהניזקין (גיטין דף נד:): דיש ספרים דגרסי והא הכא דמדאורייתא ברובו בטלה ובשלהי הערל (יבמות דף פב.) גבי שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהן שתי סאות כו' דקא"ר יוחנן והוא שרבו חולין על התרומה פי' דשרי מדאורייתא ולהכי אמר שאני אומר ובריש ההוא פירקא (דף עג:): נמי קאמר תרומה חמורה ממעשר שכן מחפ"ז ולא חשיב ק"א.

9. תוספות מסכת נדה דף מז עמוד א

לא כולהו סלוק - ואם תאמר והלא כל יושביה עליה קרינן לענין יובל לפי שמקצת כל השבטים עלו לפר"ת דאמר דיובל נהג בבית שני מהאי טעמא וי"ל דבבואכם משמע טפי בביאת כולכם ואם תאמר היכי ס"ד מעיקרא דתרומה בזמן הזה דאורייתא לרבי יוסי והוי סיעתא לר"ל דלעיל הא ר"ל גופיה סבר דלר' יוסי תרומה בזמן הזה דרבנן בפרק הערל (יבמות ד' פא.) וי"ל דהוי מצי למימר וליטעמך.

10. תוספות מסכת נדה דף מז עמוד א

איזהו סימניה - [1] פ"ה סימני בגרות ורבי יוסי דאמר בגמרא משתקיף העטרה היינו נמי דקאמר הכא משיתן ידו על העוקץ וקשה דאי חד שיעורא הוא למה שינה רבי יוסי לשונו ותו דכל תנאי דגמרא שום אחד מהם אינו מזכיר משיעורא דמתניתין ועוד דאם כן בבוחל לא נתן שום סימן ובגמרא קאמר בוחל מלמעלה בידוע שהביאה ב' שערות הא לא שמעינן סימני דבוחל [2] לכך פר"ת דאיזהו סימניה דקאמר הכא אבוחל קאי ולפירוש זה אתי שפיר הא דקאמר בגמרא הלכה כדברי כולן להחמיר לענין מאון.

11. ספר איזהו מקומן

איזהו סימנים ריה"ג אומר וכו' - רש"י מפרש דקאי אצמל ואסימני בגרות, והביאו הראשונים שכן פיר"ת, וצ"ל דסימני נערות לא הוצרכה המשנה לאשמועין, דהיינו השתנות כל שהוא בדדים, וכ"כ הערל"ג (על תוס').
אך תוס' ושאר הראשונים (רמז"ן, רש"א, ריטב"א) פירשו דקאי אסימני נערות, דאילו לבגרות א"צ ליתן שיעור דפשיטא שאין בין נערות לבגרות אלא ר' חודשים בלבד. וכברייאתא בגמ' הוסיפה לבאר סימני הבגרות להיכא דלא קיימא מעיקרא אסימני בוחל.

12. תוספות מסכת נדה דף מז עמוד א

בדק באמתיה ויהיב ד' זוזי דמי בושטה - להנצל מעונש היה נותן לה דהא ר' יהודה אמר בהחובל (ב"ק דף פז).
אין לעבדים בושת ואפילו למ"ד יש לעבדים בושת הוי לרבנן.

13. ספר חסידים - סימן תרסה

שמואל דיהב לה דמי בושטה לטעמי, שאע"פ שאמתו היא וברשותו היא, אין בידו לביישה. אסור לבייש את העבד ואת השפחה, ולא את בנו, ולא יביישם על חנם. ואם עשה רצונו לא יאמר לו לא עשית בטוב, שנא' (ישעי' ה כ) הוי האומרים לטוב רע ולרע טוב, לפי שהוא כפוי טובה, כי אין מדה רעה כמו כפוי טובה, אפי' כנגד הבהמה אמרה תורה אל תהי כפוי טובה, שנא' (שמות כב ל) ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו, לפי שכלב עזר שהזאבים לא הביאו הבהמה ביער, הרי נשאר לך החלב והעור, לכך אל תהי' כפוי טובה ותן לו הטריפה.

14. ספר שערים מצויינים בהלכה

ועי' בביאור הגרי"פ על סה"מ לרס"ג (עמוד תי ד"ה אלא) דמה שהתיר שמואל לעצמו ע"י תשלומין דמי בושטה, דנתבאר מכל הראשונים דאיסור דאורייתא הוא, אפשר לומר דמעיקרא קודם הבדיקה נתן לה כדי שתתרצה לכך מדעתה, ומשקבלה תשלומין הו"ל כמחילה מעיקרא וסברה וקבלה, ותו ליכא איסורא. ועי' במעדני יו"ט (אות ק) מה

15. רמב"ם יד החזקה הלכות עבדים פרק ט

(ח) מותר לעבוד עבד כנעני בפרך ואע"פ שהדין כך מדת חסידות ודרכי חכמה שיהיה אדם רחמן ורודף צדק ולא יכביד עולו על עבדו ולא יצר לו ויאכילהו וישקהו מכל מאכל ומכל משתה חכמים הראשונים היו נותנין לעבד מכל תבשיל ותבשיל שהיו אוכלין ומקדימין מזון הבהמות והעבדים לסעודת עצמן הרי הוא אומר כעיני עבדים אל יד אדוניהם כעיני שפחה אל יד גבירתה וכן לא יבוזה ביד ולא בדברים לעבדות מסרן הכתוב לא לבושה, ולא ירבה עליו צעקה וכעס אלא ידבר עמו בנחת וישמע טענותיו וכן מפורש בדרכי איוב הטובים שהשתבח בהן אם אמאס משפט עבדי ואמתי בריבם עמדי הלא בבטן עושני עשהו ויכוננו ברחם אחד, ואין האכזריות והעזות מצויה אלא בעכו"ם עובדי ע"ז אבל זרעו של אברהם אבינו והם ישראל שהשפיע להם הקב"ה טובת התורה וצוה אותם בחקים ומשפטים צדיקים רחמנים הם על הכל, וכן במדותיו של הקב"ה שצונו להדמות בהם הוא אומר ורחמיו על כל מעשיו וכל המרחם מרחמין עליו שנאמר ונתן לך רחמים ורחמך והרבנן.

16. ספר שערים מצויינים בהלכה

רב חנינא גאון, אין לאדם רשות לבייש אשתו, ק"ו מעבדו שלא ניתן לבושת, אשתו שכתב לה בכתובתה ואנא אפלח ואוקיר, לא כל שכן. ועי' ברמ"א (אהע"ז סי' קנד) בד"ן המכה לאשתו שענשו חמור יותר ממכה חבירו, דהרי חייב לכבדה. ועי' בדברינו במס' ב"ק (לב. ד"ה זה, פג: ד"ה החובל). וע"ע בהגה' מרדכי (כתובות פ"ה סי' קפו) ובטור (חומ"מ סוסי' תכד). ועי' ברש"י (יבמות סב: ד"ה יותר) דמכבדה יותר מגופו דזילתא דאתא קשה מדגברא. ועי' בדברינו לעיל (לא: ד"ה אין אשה).

17. תוספות מסכת נדה דף מז עמוד ב

הלכה כדברי כולן להחמיר - מספק פוסק כמר לחומרא וכמר לחומרא כדפרישי' בפרק בנות כותים (לעיל דף ל.).

18. תוספות מסכת נדה דף לו עמוד א

הלכתא כרב לחומרא - ואם תאמר הא תרי חומרי דסתרי אהדדי נינהו וי"ל דהכא דמספקא לן פסיק כמר להחמיר וכמר להחמיר וכי האי גוונא איכא שלהי יוצא דופן (לקמן דף מז): הלכה כדברי כולן להחמיר גבי סימני בגרות וחצר צורית ...

19. ספר שערים מצויינים בהלכה

כדברי כולן להחמיר. וכ"כ בחי' הרשב"א דבמקום דמספקא לן אזלינן לחומרא בכולהו. וכ"כ במעדני יו"ט (אות ה). ועי' בתשו' הרא"ש (כלל כ-טז) ומה שקשה לך תרי חומרי דסתורן אהדדי, לא קשה מידי, דאין כאן פסק הלכה ידועה כשדרה וגלגולת, אלא דמספקא לן כו', ועבדינן מספק לחומרא בכל מקום. ומבואר דאין לפסוק כתרי חומרי בתורת הכרעה שכן הוא ההלכה, אלא יש לפסוק בשניהם בתורת ספק. ובשו"ת מהרי"ק (תשו' חדשות, עמוד תמד) הביא בשם רבינו ברוך בספר התרומה, וכן בסמ"ג (עשין ג), דהיכא שאין הדבר מבורר, הולכים אחר שתי דיעות להחמיר, ואע"ג דסתורן אהדדי. וכ"כ במג"א (או"ח סוסי" תצג) ובחק יעקב (ס"ק יא) דמפני הספק מותר לנהוג תרי חומרי דסתרי אהדדי. ועי"ש בפמ"ג (א"א סוהס"י) שהאריך בזה. ועי' בשו"ת בנין ציון (ח"א סי' ס). שוב ראיתי בנחל אשכול (הלי' טריפות סי' טז אות טז) שמחלק, דדוקא במחלוקת ב"ש וב"ה אית לן למיעבד כחד, משא"כ בשאר פלוגתות רשאי לעשות מספיקא כשני חומרות.

20. ספר שערים מצויינים בהלכה

משנה בת עשרים שנה שלא הביאה ב' שערות כו' אלו דברי בית הלל, ב"ש אומרים וכו'. יש להקשות, למה הקדים כאן דברי בית הלל לב"ש [עי' גמ' עירובין יג:], וי"ל דרבי סידר המשניות והוא הורה בלוד כב"ש, עי' בגמ' בסמוך, ורבי עשה כן לחתום המשנה בדברי מי דס"ל שההלכה כמותו, ואפשר דמה"ט כתב אלו דברי ב"ה, ומשמע שרבי בעצמו לא ס"ל כדבריהם. ועי' בערל"ג

21. ערוך לנר מסכת נדה דף מז עמוד ב

בגמרא הא כב"ש. זה תמוה שרבי שהוא מזרע ותלמידי הלל יסבור כב"ש ור"א דשמותי הוא מתלמידי ב"ש יסבור כב"ה:

והנה התוס' ביצה (לד ב ד"ה ואומר) הביאו הירושלמי שהקשה מב"ש על ר"א דמשמע דפשיטא דר"א יסבור בכל מקום כב"ש אכן לפ"ז יקשה על מה שהקשו שבת (צה א ד"ה והרודה) דבנין בי"ט יהא מותר מכת מתוך ע"ש והרי קושיא זו רק אליבי דר"א אזלא דס"ל דמגבן היא אב מלאכה ואי ר"א בכל מקום כב"ש ס"ל מאי קושיא הרי ב"ש לית להו מתוך אע"כ דמה דאמרינן ר"א שמותי הפי' דרק ברוב פעמים ס"ל כב"ש וכמו דאמרינן סתם מתניתין ר"מ היא:

22. דף על הדף נדה דף מז עמוד ב

במשנה: בן עשרים שנה כו' שלא הביא ב' שערות יביא ראי' שהוא בן עשרים שנה והוא סריס כו'.

הרמב"ם (הל' אישות פ"ב הכ"ב) כתב: אין סומכין על הנשים במנין השנים, ולא על הקרובים, אלא על פי שני עדים כשרים להעיד עכ"ל.

ובליקוטים שבסוף הרמב"ם מביא משו"ת הרשב"ש שביאר הטעם דנשים נאמנות לגבי סימנים ולא לגבי שנים, לפי שסימנים הוא מילתא דעבידי לגלויי, שהרי בידינו לבדוק אותה עכשין, משא"כ לגבי שנים אינן נאמנות, דלא מיפרסמא מילתא כ"כ שיזכרו אנשים מתי נולד פלוני, ולא הוה מילתא דעבידא לאגלויי, ולכן בעינן שתי עדים כשרים. וכתב עוד דקצת ראי' יש לדברי הרמב"ם מהא דתנן הכא - בן כ' שלא הביא ב' שערות, "יביא ראי'" שהוא בן כ' כו', וכל היכי דקתני "יביא ראי'" היינו בעדים, אלמא דבענין ב' עדים כשרים על השנים, ולא מהני לזה עדות נשים.

23. ספר איזהו מקומן

כיפר, וכתב הרמב"ם (איטות 3. ד.) "היתה בת עשרים פחות שלושים יום וכו' הרי היא אילונית", והראב"ד השיגו דהיה לו לומר "בת עשרים שנכנסו בה שלושים יום". וכן שם בהלכה י"א נחלקו כע"ז לגבי זכר. ומבאר המגיד משנה וכן הב"י סי' קנ"ה, דהרמב"ם פירש דיצאו ממנה ל' יום ר"ל שעתידין לצאת עדיין, דכיון דאינה חסירה אלא שלושים יום הרי היא כאילו נשלמו וקרי בה 'שיצאו', איברא כתב המגיד משנה דכל המפרשים פירשו כהראב"ד דהיא בת י"ט שנה ושלושים יום משנת העשרים חשובין שנה.

והטור (נסי' קנ"ה) כתב דנראה לו דט"ס נפל ברמב"ם, ברם במשל"מ שם כתב דבשלושה מקומות כ"כ הרמב"ם ולא יתכן דהוא ט"ס, עיי"ש. ובשו"ע (קנה. י3.) הביא ב' הדעות. וראה עוד בב"ח (סי' קע"3) בכיבור דברי הרמב"ם, ומסיק דאף שפשט הלשון משמע כשאר המפרשים מ"מ סברת הרמב"ם יותר נכונה, וע"כ יש להחמיר כדבריו אע"פ שהוא יחיד בדבר זה, וע"ע מי נדה (ממ). על מוד"ה אמר ר"א.

✓ תני ר"י בן כיפר וכו' שנת עשרים שיצאו ממנה שלשים יום ה"ה כשנת עשרים לכל דבריה - לקמן פסקינן הלכה כר"י בן

24. שו"ע אבן העזר - סימן קנה

(יב) עד מתי הקטנה ממאנת, עד שתביא ב' שערות אחר י"ב שנה, או עד שתלד. (ומשעת הריון הוי כגדולה) (א"ז).
וכל זמן שלא הביאה ב' שערות ולא ילדה, חשובה כקטנה, אפילו נולדה לה סימני אילונית. **אבל אם היא בת עשרים, ונולדו בה סימני אילונית, חשובה כגדולה (למפרע, מזמן שהיתה בת י"ב, אע"ג שהביאה אח"כ שתי שערות) (בח"ה סי' רל"ה), ואינה יכולה למאן.** ובת י"ט שנה ושלושים יום, דינה כבת כ' דל' יום בשנה חשוב שנה. ויש מי שאומר שאינה חשובה בת כ' שנה עד שתהיה בת כ' שנה פחות ל' יום:

25. ספר שערים מצויינים בהלכה

גינת וורדים (כלל א סי' כח), ועיי"ש שכתב טעם דבכמה דברים אמרינן מקצת היום ככולו, ובקצת דברים אמרינן דבעינן שלימים לגמרי. ועיי' בתשו' התעוררות תשובה (י"ד סי' קצה) באיזה ענינים אומרים מקצת היום ככולו [ועיי' בתשו' הלק"ט (ח"ב סי' נד) ובתשו' נוב"י (מהד"ת אר"ח סי' פד). ועיי' מש"כ לעיל (מה. ד"ה הכי נמי) עוד כזה] ועיי' בשו"ת באר יצחק (אר"ח סי' כג) שהוכיח כדברי הכנס"י, ואף שכבר נהגו בנפילת אפים כהמג"א (סי' קלא ס"ק מב), אך ז' ברכות בבוקר בודאי אין לברך, כי הם ברכות לבטלה. ועיי' בפת"ש (אהע"ז סי' סב ס"ק יב) ובתשו' האלף לך שלמה (אהע"ז סי' קז).

ועיי' בשו"ת כנסת יחזקאל (אהע"ז סי' נט) דמה שנהגו לעשות שבע ברכות, והנישואין היה ביום ד' ומברכין שבע ברכות ביום ד' השני שדעתם שצריכים ז' ימים מעל"ע, דזה כנגד דברי התוס' הנ"ל, דאחר החופה והסעודה שהוא ביום ודאי מקצת היום ככולו, ומיד כשמגיע ליל ד' כלו ד' ימי המשתה, אבל אם היה הסעודה בלילה, אז יוכלו לברך ביום ד' שאחריו. וכ"כ בשו"ת